

חידושים, הנחיות, הלכות ופרשנויות
בסוגיות של אתיקה מקצועית בעריכת דין

גליון מס' 18 ■ תשרי תשנ"ב ■ ספטמבר 1991

יוצא לאור ע"י ועדת האתיקה של ועד מחוז ת"א בלשכת עורכי הדין ■ העורך: עו"ד יאיר בן-דוד
המערכת: אבן גבירול 30, תל-אביב 64078

חברים יקרים,

הנה כי כן, חלפה עברה לה הפגרה, גם החגים כבר מאחורינו ושנת-המשפט תשנ"ב החלה בשעה טובה.

לא רק שנה חדשה החלה, גם תקופת כהונה חדשה של מוסדות לשכת עורכי הדין, ובהם גם ועדת האתיקה של ועד מחוז תל אביב, שהרכבה אמנם טרם הושלם בשעת כתיבת שורות אלה, אך ניתן כבר לומר כי ירבו בה פנים חדשות.

לאיחולים ולתקוות שמקובל להביע בהזדמנות חגיגית זו, של שנה חדשה וכהונה חדשה, אני מבקש לצרף את איחולי, שתהא זו שנה של הקפדה על כללי האתיקה המקצועית, של מיעוט בתלונות נגד חברים למקצוע, של כבוד הדדי ביחסים שבין עורכי הדין לבין עצמם ובינם לבית-המשפט ולציבור בכלל.

אחת התופעות המצערות שהיינו עדים להן בשנה

החולפת היא ריבוי התלונות שהגיעו לוועדה על אודות לשון איומים שנוקטים בה עורכי דין כלפי עמיתים למקצוע או כלפי הצד שכנגד, אם בע"פ ואם בכתב. כבר חזרו והתרענו פעמים הרבה מעל דפי "עט ואתיקה" כי איום בנקיטת הליכים פליליים, או אפילו בהגשת תלונה ללשכה, אינו יאה ואינו הולם את מקצוע עריכת הדין, גם אם יש בסיס משפטי לנקיטת צעד כזה.

פסק הדין שניתן בבית המשפט העליון, ואשר מובא בגליון זה, חוזר ומדגיש הלכה זו גם כשמדובר במקרים שהם לכאורה "גבוליים", והוא בבחינת תזכורת לכל מי ששכח.

בברכת שנה טובה וקריאה מעניינת,

עמוס נצר, עו"ד

יו"ר ועדת האתיקה

פסק דין

מה בין "איום" אסור

להתראה לגיטימית

בנקיטת אמצעים חוקיים?

המשיב - הגישה מצדה תביעה-שכנגד. בתום הדיון המקדמי פנה המשיב לעו"ד פלוני והציע לו כי - יסכים לביטול התביעות ההדדיות שבין בעלי הדין, "שאם לא כן תפנה לקוחתו לשעבר... בתלונה נגדו למשטרה".

לטענת הקובל - ועד מחוז תל-אביב - היה בדברים אלה משום איום אסור על פי כלל 32 לכללי האתיקה המקצועית התשכ"ו-1966, שהיו עדיין בתוקף ביום קרות האירוע (כלל אשר הוחלף ע"י כלל 24 לכללי האתיקה המקצועית התשמ"ו-1986, שנתקבלו ביום 4.9.86 - העורך).

בית הדין המשמעתי המחוזי קיבל את טענת המשיב כי אין לחיבו להשיב על האשמה וזיכה אותו כבר בתום שלב הבאת הראיות מטעם הקובל, בנמקו: "... המדובר בשיחה קצרה מחוץ לאולם הדיונים... קביעה שיש בכך כדי איום האסור על פי כללי האתיקה, תהיה בה משום הגבלה בלתי רצויה על חופש השיחה בין פרקליטים".

העובדות: נגד המשיב הוגשה קובלנה לבית הדין המשמעתי של מחוז תל אביב ובה הואשם, בין השאר, בעבירה של שימוש באיומים כלפי הצד שכנגד ובהתנהגות שאינה הולמת את מקצוע עריכת הדין ואת כבוד המקצוע. על-פי הנתען בקובלנה, בשנת 1985, בהיות המשיב מתמחה (הכפוף גם הוא לכללי האתיקה המקצועית, לפי סעיף 41 לחוק לשכת עורכי הדין תשכ"א-1961), הוא נשלח על ידי מאמנו לשיובה מקדמית בבית משפט השלום בת"א, בעניין תובענה שהוגשה ע"י עו"ד פלוני כנגד אשה פלמונית לתשלום שכר טירחתו עבור שירותים משפטיים שונים שסיפק לה. האשה - אשר היתה מיוצגת ע"י מאמנו של

על פסי"ד זה ערער ועד המחוז לבית הדין המשמעתי הארצי. ביה"ד הארצי סבר כי יש לבחון את תוכן דברי המשיב באירוע נשוא הקובלנה לפי כלל 24 לכללי האתיקה החדשים (שכבר היו בתוקף בעת הגשת הקובלנה), אולם גם על פי מבחן זה מצא שיש לזכות את המשיב מן האשמה, בקובעו: "לא נראה לנו כי הדברים אשר מייחס המתלונן למשיב אכן מהווים באורח חד-משמעי איום במונחו של כלל 24 רישא... דברים אלה נראים לנו דווקא כמסד למתלונן, בו הובע רצון או כוונה להגיע לפשרה ולהסדיר את ההליכים... דברי המשיב למתלונן נראים לנו כמצויים במסגרת החריג (1) שבכלל 24 לכללים, המתיר לעורך דין, בפנותו לצד שכנגד, לפרט את האמצעים אשר מרשו ינקוט למימוש זכויותיו".

ביה"ד הארצי גם "אימץ" - כלשונו - את האמור בפסק דינו של ביה"ד המחוזי, כי קביעה שלפיה דברים שאמר המשיב, כי בהם משום איום האסור על פי כללי האתיקה, עלולה להגביל באופן בלתי רצוי את חופש השיחה בין פרקליטים.

על פסי"ד זה שב הקובל וערער בפני בית המשפט העליון. בי"כ הקובל הדגיש בדיון בפני ביהמ"ש כי מטרת הערעור אינה אלא קביעת הלכה בנדון מכהינה עקרונית, וכי אם יתקבל הערעור אין בדת הוועד המחוזי להמשיך בבירור הליכי הקובלנה כנגד המשיב. **החלטת בית המשפט העליון:** ביהמ"ש (מפי כבי המשנה לנשיא, השופט מ. אלון) דן ראשית בשאלה, לפי איזה נוסח של הכללים יש לבחון את המקרה הנדון, ומגיע למסקנה כי לצורך הכרעה בשאלה אין חשיבות לשוני הקיים בין נוסח כלל 32 לכללי האתיקה הישנים, לנוסח כלל 24 לכללים החדשים.

תוך איזכור ההלכה שנקבעה ע"י כבי השופט חיים כהן בעל"ע 2/68 (פלוני נ' הוועד המחוזי של לשכת עורכי הדין, פד"י כב (1), 661) - אומר ביהמ"ש:

"ההתרה, שהשימוש בה מותר צריכה לעמוד במבחן כפול: היינו התירושה בנקיטת אמצעים חוקיים, אמצעים אשר נוצרו - באופן ישיר וטבעי - לצורך מימוש הזכות הנדונה.

"... דומה, שאין הדבר צריך לפנינו, כי איום בפניה למשטרה הוא "שימוש באיום". האמור בפסק דינו של ביה"ד הארצי, כי דברים אלה אינם "מהווים באורח חד-משמעי, איום", אלא יש בהם משום "מסר למתלונן" על כוונה או רצון להסדיר את הסכסוכים שבין הצדדים בפשרה, אינו מקובל עלי. אמנם כן, בתחילת דבריו הציע המשיב למתלונן כי יסכים לכיטול תביעות הדדי. בכך אין כל "מסר" לפשרה, כי אם הצעה ברורה ומפורשת, רצויה וטובה. אך "הסנקציה" שנקוותה לדברים, היינו כי אם לא ישעה המתלונן להצעה, תוגש נגדו תלונה למשטרה, סנקציה זו יש בה משום איום ברור וחד משמעי. אכן יש

בדברים האמורים משום התראה בנקיטת אמצעים חוקיים, שהרי הפנייה למשטרה, כשלעצמה, היא הליך חוקי וכל פסול אין בה. אך בנסיבות המקרה שלפנינו, אין בפניה זו, משום אמצעי ישיר וטבעי אשר נועד לצורך מימוש הזכות הנטענת.

"... סתם המשיב ולא פירש בשל מה תפנה מרשתו של מאמנו למשטרה, אם לא ישעה המתלונן להצעתו. מוכן אני להניח, לטובתו, כי כוון בדבריו למעשים שונים אשר הוזכרו בכתבי הטענות ואשר לעשויים לשמש גם יסוד לחקירה משטרתית, היינו למעשים הקשורים לסכסוכים שבין הצדדים, אף שהמתלונן העיד כי - "אני הבנתי שתפנה למשטרה על דברים מעבר למה שכתוב בכתב ההגנה". גם אם כוונה הדברים רק לעניינים הנוכחים בכתבי הטענות, אין לומר כי פניה זו היא אמצעי שנועד למימוש הזכויות שהנתבעת טענה להן. פניה למשטרה בשל העלמת הכנסות, אף אם מתייחסת היא למעשים הקשורים בתיק נושא הדיון, ריח חזק של איום והפחדה בענישה פלילית עולים ממנה. בפניה כזו לא ניתן לראות משום התראה בנקיטת הליכים אשר נועדו - באופן טבעי וישיר - למימוש הזכויות האזרחיות שהנתבעת טענה להן.

"מסקנת הדברים הינה כי שגו ביה"ד המשמעתיים בקובעם כי בדברים האמורים אין, ולו לכאורה, משום איום האסור על פי כללי האתיקה.

" בהנמקתו של ביה"ד המשמעתי המחוזי, אותה "אימץ" כאמור גם ביה"ד הארצי, נאמר עוד כי קביעה שיש בדברים שאמר המשיב משום איום אסור, עלולה לפגוע בחופש השיחה בין פרקליטים. אף הנמקה זו אינה מקובלת עליו. הידברות בין איש לרעהו תמיד טובה יש בה ורצויה, ועל כגון דא לא נאמר "סייג לחכמה שתיקה" (אבות, ג, יג), ובין ופרקליטים אף חיונית היא הידברות כזו והכרחית. אך אין לכך ולא כלום עם הידברות הלוכה בצלילים צורמים, ושמטובה ניתן להסיק איום מפורש או משתמע. "הידברות" שכוונו לאו הידברות היא, פסולה היא ובלתי ראויה. חופש שיחה בין פרקליטים לא נועד לאפשר העברת "מסרים" הכוללים בחיוב איומים שנועדו להטיל פחד על הצד שכנגד, "ולשכנעו" בדרך זו להסכים לפשרה המוצעת.

"אין זה הולם את מקצוע עריכת הדין השהתמש בהילה של עורך דין כדי להכניס בלב אזרח יריב את חיתה של הענישה הפלילית ולנסות לממש בדרך זו זכויות לקוחו אשר למימושו קבע החוק דרכים אזרחיות" (על"ע 2/68 הנ"ל, בעמ' 663 סיפא).

[על"ע 13/88, הוועד המחוזי של לשכת עורכי הדין בתל-אביב יפו נ' גלעד דניאל; בפני כב' השופטים מ' אלון, י' מלך, ש' אלוני; פסי"ד מיום 28.12.89]

עו"ד אינו יכול לחתום בעצמו על התחייבות לשאת בהוצאות - בבקשה לעיכוב יציאה המוגשת לבתי-דין רבניים

העובדות: עו"ד פנה לוועדת האתיקה בשאלה הבאה: "בבתי הדין הרבניים נהוג להחתים את המבקשים להוציא צו עיכוב יציאה מן הארץ על נוסח הצהרה והתחייבות, לפיו המבקש מתחייב להודיע למשיב תוך 3 ימים ממתן הצו ע"י בית הדין על עיכוב היציאה נגדו. כמו כן הוא מתחייב לשאת בכל ההוצאות שייגרמו למשיב אם בקשת העיכוב לא היתה דרושה, או עקב אי הודעה כנדושי".

"באחרונה", מוסיף השואל, "נתקלתי במקרים שבהם פקיד בית הדין" ביקש שעורך הדין המייצג את המבקש יחתום בעצמו על נוסח כתב התחייבות. דעתי היתה שאין עורך-דין רשאי לערוך ללקוחו ובוודאי שאין להתחייב בשמו. אודה לכם אם תביעו עמדתכם בעניין זה".

חוות דעת ועדת האתיקה: לדעת הוועדה, צודק עורך הדין בעמדתו. כלל 10 לכללי האתיקה המקצועית התשמ"ו-1986 קובע כדלקמן:

לא יערוך עורך דין ערבות אישית בעוין הנמצא בטיפולו. גם אם אין בסחן הערבות שוכח הגאה חומרית: ואולם אין בהוראה זו כדי לאסור על עורך דין לקבל אחריות אישית להוצאות עדים או להוצאות משפם אחרות.

בעקבות הפנייה הנ"ל, שלי יו"ר ועדת האתיקה, עו"ד עמוס נצר, מכתב למנהל בתי הדין הרבניים, הרב אליהו בן דהן, והפנה את תשומת לבו לבעייה. "דעתנו היא שעורך דין אינו יכול להתחייב לשאת בהוצאות באופן אישי, כאשר הוא פועל כשם לקוחו ועל פי נתונים שזה מוסר לו", כתב עו"ד נצר. "אנו מבינים כי יש מקום שבי"כ המבקש ולא המבקש עצמו בלבד יתחייב להודיע למשיב על עיכוב היציאה שהוצא נגדו, אך ההתחייבות לשאת בהוצאות שייגרמו למשיב צריכה להחתם ע"י המבקש בעצמו, ולא ע"י עורך הדין".

בתשובה נתקבל בימים אלה מכתבו של מנהל בתי הדין הרבניים, הכותב ליו"ר ועדת האתיקה: אכן הערתך נכונה. כוונתנו היא, שעל ההתחייבות לשאת בהוצאות שייגרמו למשיב, יחתום המבקש עצמו ולא עורך דינו.

אנו נבדוק את האפשרות לפצל את ההתחייבות, כך שעו"ד יוכל להתחייב להמצאת צו העיכוב למשיב. ואילו המבקש יחתום על ההתחייבות להוצאות."

הרשאי עו"ד לפנות ישירות לצד שכנגד כאשר הלה "רק מתייעץ עם עו"ד?"

העובדות: עורך דין מייצג את מרשו בתיבה משפטית, כאשר הצד-שכנגד אינו מיוצג (אין בתיק יפוי כוח, ובכתבי בי-דין אין ציון של בי"כ). לדבריו, הצד-שכנגד אמר לו כי הוא "רק מתייעץ עם עו"ד בתיק הנדון".

בפנייתו לוועדת האתיקה שואל עורך הדין: האם במקרה כזה אני רשאי לפנות ישירות לצד-שכנגד?

חוות דעת ועדת האתיקה: כלל 25א לכללי האתיקה המקצועית התשמ"ו-1986 קובע כדלקמן:

עורך דין היוזם כי הצד-שכנגד מיצג בעוין פלוני כדי עורך דין -

(1) לא יפנה אל הצד-שכנגד אלא באמצעות עורך הדין המייצגו באוחו עניין;

(2) לא יפגוש עם הצד שכנגד לצורך דיון באוחו עניין אלא בוכחות עורך דינו.

לדעת הוועדה, בניסיונות המתוארות לעיל, בהעדד יפוי כוח וציון פרטי בי"כ הצד-שכנגד בכתבי בי הדין, אין הצד-שכנגד מיוצג הלכה למעשה ועל כן רשאי עורך הדין לפנות אליו ישירות.

חסיין

עו"ד רשאי למסור למשטרה חומר שנתקבל ממקור אנונימי במסגרת תיק שבטיפולו

העובדות: עורכת דין נתבקשה ע"י משרד עו"ד בארה"ב לסייע לו בגביית עדויות בישראל במסגרת תביעה על הפרת פטנט שהוגשה בארה"ב ואשר המשרד ייצג בה את הנתבע. במהלך טיפולה בתיק זה הובאה למשרדה של עורכת הדין, ע"י שליח אנונימי, מעטפה ובה סרט צילום שהכיל ראיות חשובות שהיה בהן כדי להוכיח את טענות הנתבע. עורכת הדין פיתחה את הסרט ושלחה את התמונות אל המשרד בארה"ב ששכר את שירותה. זמן קצר אחר כך פנה אליה בי"כ התובע וביקש ממנה להחזיר למרשו את הנגטיב. משלא עשתה כן, הגיש התובע תלונה במשטרה על גניבת סרט הצילום. עורכת הדין זומנה למשטרה לצורך גביית העדות ואף נתבקשה להפקיד בידי החוקר את הנגטיב שבו מדובר.

בפנייה לוועדת האתיקה שואלת עורכת הדין: כיצד

עלי לנהוג בבקשת המשטרה לאור חובת החסיון
בסעיף 90 לחוק הלשכה?

מעוניינים לרכוש את הדירה הנ"ל, "כמובן במחיר
השוק המלא", כדבריו.

בפנייה לוועדת האתיקה כותב עורך הדין: "התעורר
אצלי ספק אם תהיה ברכישה בנסיבות אלה משום
עבירה על כלל מכללי האתיקה המקצועית או על סעיף
אחר הדין בהתנהגות בלתי הולמת מצד עורך הדין,
ולפיכך אני מבקש את חוות דעתכם".

חוות דעת ועדת האתיקה: כלל 11 לכללי האתיקה
המקצועית התשמ"ו-1986 קובע כדלקמן:

לא ירכוש לו עורך דין טובת הואה חסרית. פרט לשכר
מרחתו. בעניין שהוא משמש בו ואם, מפרק. מנהל עובד או
כנס נכסים.

לדעת הוועדה, בנסיבות שתוארו לעיל, מכירת הדירה
על ידי מנהל העובד להוריו אינה רצויה והיא לא
תיראה בעין יפה, וזאת גם מבלי להטיל ספק בכנות
כוונתו של עורך הדין למכור לקרוביו את הדירה במחיר
השוק.

ניגוד עניינים

**עו"ד המשמש כבורר בין
בני זוג - אינו רשאי לייצג
אחד מהם כנגד השני - גם
אם יתפטר מתפקידו**

העובדות: עו"ד שייצג בעל שנתבע ע"י אשתו
בהליכי מעמד אישי, נתמנה על-ידי ביהמ"ש,
ובהסכמת הצדדים, לשמש כבורר בסכסוך ביניהם,
מתוך מטרה להשכין שלום בית. אחרי ישיבת בוררות
אחת בלבד, שוב נתגלעו סכסוכים קשים בין בני הזוג
ועורך הדין נתבקש ע"י הבעל לייצגו בהליכים חדשים
שפתח כנגד אשתו.

בפנייתו לוועדת האתיקה שואל עורך הדין: "עקב
שורה של טעמים ככוונתי להתפטר מתפקידי כבורר.
האם לאחר התפטרותי מהתפקיד אהיה רשאי
להמשיך לייצג את הבעל כנגד אשתו בהליכים
החדשים?". יצוין כי במסגרת תפקידי כבורר לא
גילתה לי האשה כל פרטים העלולים לפגוע בזכויותיה
או להפלותה בהליכים עתידיים, אם אייצג את בעלה".

חוות דעת ועדת האתיקה: לדעת הוועדה, בנסיבות
המתוארות לעיל אין עורך הדין רשאי לייצג צד זה או
אחר כנגד רעהו, עקב היותו כבורר ביניהם, והוא הדין
גם אם יתפטר מתפקיד זה.

עו"ד כנאמן

**מכירת דירה על ידי
מנהל-עובד לקרובי משפחתו
אינה פעולה רצויה - גם
כשמדובר ב"מחיר השוק"**

העובדות: עורך דין מונה כמנהל עובד על-פי צוואה.
במסגרת ניהול העובד היה עליו למכור את דירת
המנוחה. תוך כדי טיפול בנושא התברר לו כי הוריו

עו"ד ומשרדו

**עו"ד אינו רשאי להקצות
לשימוש לקוח חדר במשרדו
- ולו גם לתקופה מוגבלת**

העובדות: בפנייה לוועדת האתיקה כותב עורך דין:
"הנני נותן שירותים משפטיים לחברה העוסקת
ביזמות והשקעות, ואשר אינה עוסקת בקבלת קהל.
החברה בונה עתה את משרדה החדשים, אשר יושלמו
בעוד כ-18 חודש. לצורך נוחות העבודה ומתן השירותים
על ידי משרדי החברה, אני מבקש להקצות לשימושה
חדר במשרדי לתקופה של 18 חודש בלבד, עד אשר
תעבור למשרדה החדש".

חוות דעת ועדת האתיקה: לדעת הוועדה, לנוכח
האמור בסעיף 4 לכללי האתיקה המקצועית
התשמ"ו-1986, אין עורך הדין רשאי להתיר לחברה
להשתמש במשרדו ולו גם בחלק ממנו ולתקופה
מוגבלת.

וזה לשון הכלל:

(א) "משרדו של עורך דין, לרבות חדר ההסתנה וחדר
הסוכריות וכל חלק אחר ממנו, לא ישמש כל מטרה זולת
עבודתו המקצועית של עורך הדין.

(ב) אין בהאראות סעיף קטן (א) כדי לאסור על עורך הדין -

(1) להרשות למשרדו ישמש משרד רשום של תאגיד שהוא
יועץ המספטי;

(2) ליחד חלק מדרת סגורה למשרדו;

(3) לפעול במשרדו בענייני ציבור.